

פרשת ויגש

ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו (מה, ג)

כתוב בבראשית רבה צג, י: אבא כהן ברדלא אמר, אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. בלעם חכם של העובדי כוכבים, לא יכול לעמד בתוכחתה של אתונו... יוסף קטנן של שבטים היה, ולא היו יכולים [אחיו] לעמד בתוכחתו... לכשיבא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא... על אחת כמה וכמה".

על מהות תוכחתו של הקב"ה לכל אחד ואחד המשיל ה"בית יצחק" את המשל הבא:
למלך אחד היו ארמונות רבים בערי מדינתו, ובהם היה משתכן בעברו ברחבי הממלכה. אולם לעתים היה מרחיק נדוד ומגיע לערים רחוקות שבהן לא נבנה עבורו ארמון. במקרים כאלו היה מתארח בתקופת שהותו במקום בבית אחד מן התושבים.

אחד מן המארחים הקבועים של המלך היה יהודי עשיר, שהתגורר בעיר רחוקה שלא נבנה בה ארמון למלך. פעם אחת החליט המלך לעמוד באופן בלתי אמצעי על אורחות תושבי מדינתו, לפיכך החליף את בגדיו, כך שלא יכירוהו, ונסע לאותה עיר.

הגיע המלך לבית המשפט, הציג את עצמו כאורח שבא מרחוק, וברר אצל השופטים היכן יוכל להתאכסן. השופטים הבכירים שההלך המוזר שנטפל אליהם עורר בהם שאט נפש, הגיבו בקוצר רוח: "**כאן לא לשכת התיירות**", והורו לו לעזוב מיד את המקום.

אולם המלך המשיך להתווכח איתם. הוא היה משוכנע שבעוד רגעים אחדים יעלה זכרונו לפניהם, והם יכירו את מלכם, אולם תקותו נכזבה - השופטים לא זהו אותו, והתייחסו אליו כאל הלך תמוה. המשיך המלך לביתו של היהודי. הלה הכיר מיד את מלכו, אולם מאחר והבחין בבגדיו השונים, הבין כי הוא מבקש להסתיר את זהותו, ולא שוחח אתו על כך.

הוא ארח אותו בכבוד רב, וכל בקשתו התמלאה מיד. הבין המלך שהיהודי זהה אותו, קרא לו וספר לו על כעסו הגדול על השופטים שלא הצליחו לזהות אותו. "ולא די בכך", הוסיף המלך, "דוקא בבית המשפט תלויה תמונתו על הקירות, על מנת להזכיר לשופטים על מי שנמצא מעליהם, היכול לקבל את תלונותיהם של הנשפטים לפניהם. לשם מה לי כל זאת, אם בעמדי לפניהם אין הם מזהים אותי!?"

ומבאר ה"בית יצחק", שכאשר יוסף עמד לפני השבטים, ואמר להם: "**אני יוסף**", נבהלו אחיו מפניו. יוסף הצדיק אמר להם: "**העוד אבי חי**", אתם באים כעת ואומרים לי שאתם חסים על אביכם בכל הקשור לבנימין, כעת אתם זוכרים אותו היטב! אם כן, אפוא, כיצד יתכן שלא זהיתם אותי, הלא זיו איקונין שלי דומה לשלו!?"

הלא אם באמת היה אכפת לכם ממנו, לא הייתם מסירים את זכרונו מעמכם, ועל ידי כך הייתם מזהים אותי, ומכירים אותי מיד! ועל אף שהיה יוסף הקטן שבאחים - לא יכלו אחיו לענות אותו, ומה נאמר ומה נדבר כשהקב"ה בכבודו ובעצמו יפנה אלינו בטענה: כיצד זה שכחתם אותי!?"

מקור: הרב שלמה לוונשטיין שליט"א